

Aanvullende kaders en richtlijnen AI

Bij de visie AI Gemeente Groningen

Inhoudsopgave

Aanvullende kaders en richtlijnen AI (bij visie AI Gemeente Groningen)

Wat is wel, AI en wat niet ?	2
Kansrijke toepassingen	2
Wettelijke kaders en beleidskaders toegelicht	3
Omgaan met technologische versnelling	4
Toezicht op AI	5
Samenwerking	5

Groningen, september 2025

Aanvullende kaders en richtlijnen

Bij de visie AI gemeente Groningen

Waar de visie de hoofdlijnen en kernprincipes schetst, gaat dit document dieper in op specifieke overwegingen, praktische implementatie en technische aspecten. Het biedt aanvullende kaders en richtlijnen voor medewerkers van de gemeente Groningen. We gaan hieronder eerst dieper in op de definitie van AI en de kansen die AI de gemeente biedt. Daarna komen de kaders, richtlijnen en praktische aandachtspunten aan bod. Zo wordt de visie op hoofdlijnen ten aanzien van deze onderwerpen verder uitgewerkt.

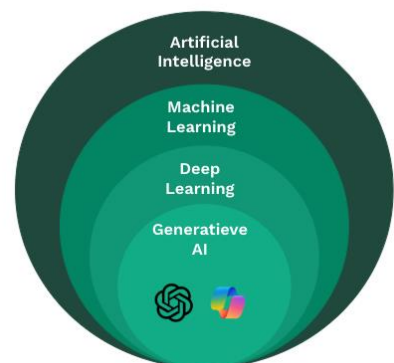
Wat is wel AI, en wat niet?

De gemeente Groningen ziet AI als containerbegrip waarin algoritmes worden gebruikt om intelligente systemen te creëren. Deze visie richt zich niet op algoritmes, aangezien hiervoor reeds beleid bestaat. De visie en het toekomstige beleid richt zich specifiek op Machine Learning, Deep Learning en Generatieve AI. De hiërarchie hiervan is gevisualiseerd in figuur x. Voorbeelden van dergelijke AI systemen zijn:

Machine learning: Kentekenherkenning in een parkeerauto

Deep learning: Geavanceerde voorspellende modellen

Generatieve AI: Chatbots, vertalingen of tekstanalyse van inwonersvragen

Kansrijke toepassingen

Diverse kansrijke toepassingen van AI systemen voor verschillende directies van de Gemeente Groningen zijn geïdentificeerd, dit zijn onder andere:

Tekstverwerking en -analyse

- Schrijven en redigeren: Ondersteuning bij het opstellen van brieven, beleidsstukken en rapportages
- Burgergerichte communicatie: Het vereenvoudigen van complexe teksten voor betere toegankelijkheid
- Vergaderondersteuning: Het automatisch transcriberen en samenvatten van vergaderingen en gesprekken
- Ideeëngeneratie: Ondersteuning bij brainstormsessies en het ontwikkelen van nieuwe concepten

Informatiebeheer

- Verbeterde zoekfunctionaliteit: Het doorzoekbaar maken van documenten en efficiënter informatie vinden op intranet en andere systemen

Procesoptimalisatie

- Administratieve automatisering: Het stroomlijnen van repeterende processen en administratieve taken
- Juridische ondersteuning: Hulp bij bezwaar- en beroepsprocedures door concepten op basis van historische data
- Documentbeheer: Automatische classificatie van documenten in scanstraat en e-mailsystemen
- Vergunningverlening: Ondersteuning bij de voorbereiding en beoordeling van vergunningaanvragen
- Klantcontact: Het verbeteren van het Klantcontactcentrum door inzet van slimme chatfuncties en geautomatiseerde vraagafhandeling

Bij al deze toepassingen staat de menselijke eindverantwoordelijkheid centraal. We zien AI als een hulpmiddel dat medewerkers ondersteunt. AI kan op verschillende manieren worden ingezet, afhankelijk van taakcomplexiteit en het voordeel van menselijke betrokkenheid:

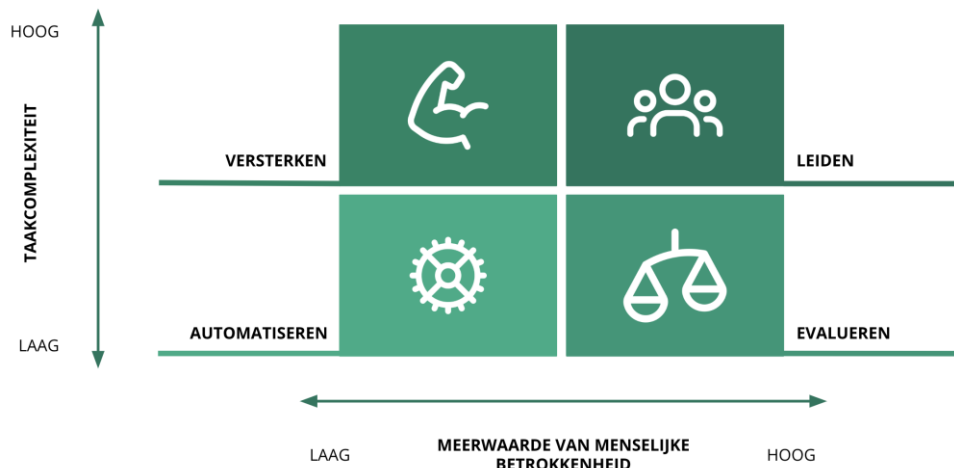
Automatiseren: Taken met lage complexiteit waarbij menselijke betrokkenheid weinig toegevoegde waarde heeft. Hier kan AI routinetaken volledig overnemen zonder menselijke tussenkomst.

Versterken: Complexe taken waarbij AI de mens kan ondersteunen, maar menselijke betrokkenheid niet essentieel is. AI versterkt hier menselijke capaciteiten en verhoogt de productiviteit.

Evalueren: Eenvoudige taken waarbij menselijke beoordeling wel belangrijk is, zoals bij het controleren van AI-output, ethische overwegingen of wanneer menselijke goedkeuring vereist is.

Leiden: Complexe taken waarbij menselijke vaardigheden cruciaal zijn. Hierbij gaat het om gebieden zoals creativiteit, emotionele intelligentie, contextueel begrip, empathie, moraliteit en ethisch oordeelsvermogen.

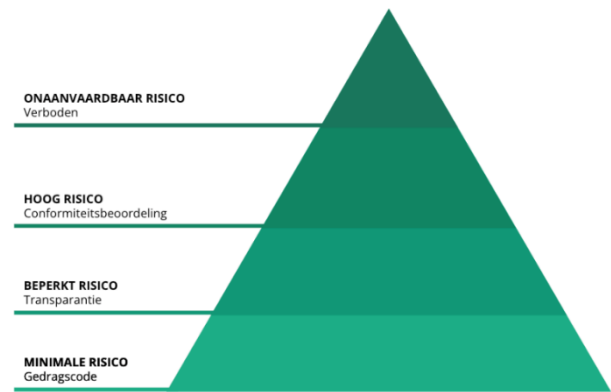
De vier samenwerkingsvormen van AI en mens zijn uitgewerkt in de onderstaande figuur.

Wettelijke kaders en beleidskaders toegelicht

De gelaagde aanpak van kaders is opgebouwd uit Europese wettelijke kaders, Nederlandse wettelijke kaders en handreikingen, en Groningse beleidskaders:

EU AI Act en AVG: We zien de EU AI Act als fundament voor onze AI-toepassingen. Deze wetgeving classificeert AI-systemen op basis van risico's, van minimaal tot onaanvaardbaar. Bij de gemeente Groningen anticiperen we op deze regelgeving door bij nieuwe AI-initiatieven een risico-classificatie toe te passen en passende waarborgen in te bouwen. Toepassingen in de categorie "onaanvaardbaar risico" worden per definitie uitgesloten. Verder levert de AI Act een kader voor de verdere uitrol van AI toepassingen in de diverse risico categorieën. De AVG wordt vanzelfsprekend gevolgd binnen alle AI toepassingen. We hanteren het principe van dataminimalisatie en beoordelen zorgvuldig welke gegevens strikt noodzakelijk zijn voor elke AI-toepassing.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten: De VNG biedt gemeenten praktische handvatten voor verantwoorde AI-implementatie. We sluiten aan bij initiatieven zoals het Algoritmeregister en volgen de adviezen over de inzet van AI. Deze kennisdeling voorkomt dat we het wiel opnieuw uitvinden en laat ons profiteren van bewezen oplossingen van andere gemeenten.

Rijksoverheid: We kennen en verhouden ons tot de richtlijnen van de Rijksoverheid, zoals het standpunt over, en de handreiking voor generatieve AI. Dit betekent onder meer dat we terughoudend zijn met ongecontracteerde AI-diensten zoals vrijelijk beschikbare versies van ChatGPT, en kiezen voor oplossingen met aantoonbare veiligheidsmaatregelen zoals Copilot voor zakelijk gebruik. Geclassificeerde of bijzondere persoonsgegevens worden in beginsel altijd uitgesloten van gebruik binnen AI Applicaties, tenzij expliciet anders wordt besloten voor een specifieke applicatie.

Groningse kaders: Als gemeente hebben we aanvullende lokale instrumenten die passen bij onze cultuur en waarden. Voor elke AI-toepassing die persoonsgegevens verwerkt, voeren we een DPIA uit om risico's in kaart te brengen en te mitigeren. Dit bouwt voort op onze bestaande praktijk, waarbij we deze assessments en werkwijze gaandeweg zullen aanpassen voor de specifieke uitdagingen van AI-technologie. We toetsen AI-initiatieven aan ons eigen ethisch afwegingskader waarin Groningse waarden als nuchterheid, controle op technologie, rechtvaardigheid, duurzaamheid en privacy centraal staan. Dit kader, vastgesteld door de gemeenteraad, waarborgt dat onze AI-toepassingen aansluiten bij wat onze inwoners van ons verwachten.

Omgaan met technologische versnelling

Als het om artificiële intelligentie gaat, is de enige zekerheid dat ontwikkelingen elkaar in hoog tempo blijven opvolgen. Waar ChatGPT eind 2022 de wereld verraste, zagen we begin 2025 hoe DeepSeek en andere modellen binnen enkele weken het landschap opnieuw veranderden. Deze versnelling vraagt om een fundamenteel andere benadering. In deze visie leggen we daarom bewust niet vast welke specifieke technologieën of softwareoplossingen we als gemeente zullen inzetten. In plaats daarvan bouwen we aan een organisatie die kan meebewegen met innovaties en nieuwe mogelijkheden kan benutten terwijl we vanuit onze kernwaarden handelen.

Dit betekent concreet:

- We monitoren continu nieuwe ontwikkelingen en hun potentiële impact

- We monitoren de mogelijkheid om meer soevereine AI in te zetten van Europese leveranciers
- We werken met een centraal, multidisciplinair AI-team dat snel kan beoordelen of nieuwe AI-toepassingen passen binnen onze kaders
- We houden vast aan onze uitgangspunten en ethische kaders en gebruiken die om initiatieven te toetsen, ongeacht welke technologie we gebruiken.

Door niet de technologie maar onze waarden en aanpassingsvermogen centraal te stellen, kunnen we als gemeente zowel verantwoord als innovatief acteren in een landschap dat morgen weer anders kan zijn dan vandaag.

Toezicht op AI

AI maakt een razendsnelle ontwikkeling door en wordt overal en op steeds grotere schaal toegepast. De toepassingen zijn eindeloos en AI biedt enorme kansen voor onze samenleving. Tegelijkertijd kunnen zich grote risico's voordoen. In de EU AI-verordening staan regels voor het verantwoord ontwikkelen en gebruiken van AI door onder andere gemeentelijke overheden. Het is belangrijk om steeds de effectiviteit en kwaliteit van tools te monitoren en waar nodig bij te stellen. De data die AI systemen gebruiken zullen vaak dynamisch zijn, en daarmee ook de uitkomsten en mogelijke effectiviteit en kwaliteit. Daarom is het belangrijk om dit blijvend te controleren. Goed georganiseerd toezicht hierop geeft vertrouwen aan inwoners en bedrijven en schept duidelijkheid voor de gemeentelijke organisatie. De gemeente Groningen zal dit toezicht gaan organiseren. Dit doen we door het toezicht op AI aan te laten sluiten bij het reguliere toezicht binnen de gemeente (dit is in lijn met het 3-lijnenmodel welke door het college is goedgekeurd).

Leveranciers van producten aan de gemeente Groningen maken ook steeds vaker gebruik van AI. In navolging van het al bestaande algoritmeregister houden we ook bij welke AI-toepassingen er gebruikt worden (aard van gebruik en risicoclassificatie) via de producten en diensten geleverd door derden. We willen daarbij alleen producten gebruiken als de daarin gebruikte AI-toepassingen in lijn zijn met de kernwaarden en kaders, met betrekking tot AI, van de gemeente Groningen.

Samenwerking

De gemeente Groningen verstevigt haar AI-ambities door strategische samenwerking in de regio. Belangrijke samenwerkingspartners en netwerken zijn de Rijksuniversiteit Groningen voor onderzoek en instroom van talent, Campus Groningen voor regionale samenwerking met het bedrijfsleven, de AI-fabriek als AI-innovatiehub, UMCG als ervaren AI ontwikkelaar en gebruiker en andere gemeenten. Voor de gemeente biedt deze samenwerking concrete voordelen:

- Toegang tot specialistische kennis via de RUG en andere kennisinstellingen
- Een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor digitaal talent
- Mogelijkheden om gemeentelijke uitdagingen met regionale partners op te lossen
- Versnelde ontwikkeling van AI-toepassingen door bundeling van expertise

Als gemeente nemen we actief deel aan deze regionale initiatieven, delen we onze praktijkervaringen, en dragen we bij aan de ontwikkeling van AI in de regio.